

საქართველოს ეკონომიკა გეოგრაფია, ღირსეულობა...

თამარი დევიძე
სტუდენტ. პროფესორი

GEORGIA'S ECONOMY YESTERDAY, TODAY,
TOMORROW

TAMAR DEVIDZE
Associate Professor of GTU

Summary

In the process of globalization, each Georgian should know what we have. Georgians and the whole world should know that Georgia is important not only from strategic, but above all from spiritual, national and material values point of view. Georgia as an economic subject is united in the world economy and in the process of relationship Georgia should defend its own interests and envisage international environment in the way not to miss its development strategy.

Keywords: Social, Economic, Commercial Priorities

საკვანძო სიტყვები: სოციალური, ეკონომიკური, კომერციული პრიორიტეტები.

„ძალიან ხშირად ვსაუბრობთ იმის შესახებ, რომ საქართველო და ქართველი ერთი მდიდარია თავისი ეროვნული ფასეულობით, სულიერი ფასეულობით. მოგვხსენებთ, ყოველი მონასტერი იყო არა მარტო მოღვაწეობის ადგილი, არამედ მეცნიერების ცენტრიც. ეს ახასიათებდა საქართველოს და ქართულ მონასტრებს. როცა გვეკითხებიან, მაინც რა ფასეულობა გაგვაჩნია ჩვენ? თითქმის ვერაფერს უპასუხებთ ხოლმე. ვიცით, რომ მდიდარია საქართველო თავისი სულიერებით, წმინდა მამებით, მონაწილეებით. ვუნწყით, რომ მდიდარია ხელოვნებით, თავისი ლიტერატურით თუ ისტორიით და კონკრეტულად ვერაფერს ვასახელებთ. და აი, ამ გლობალიზაციის პროცესში ყოველმა ქართველმა ადამიანმა უნდა იცოდეს, რა გაგვაჩნია. ... კონკრეტულად ქართველმა ხალხმა და მთელმა მსოფლიომ უნდა იცოდეს, რომ საქართველო არის მნიშვნელოვანი არა მარტო სტრატეგიული თვალსაზრისით, არამედ, უპირველეს ყოვლისა, სულიერი, ეროვნული და მატერიალური ფასეულობით.“¹

უწმიდესი და უნეტარესი,
სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი,
მთავარეპისკოპოსი მცხეთა-თბილისისა და
მიტროპოლიტი ბიჭვინთისა და
ცხუმ-აფხაზეთისა ილია II

ქართველები საოცარი ხალხიაო, -- ხმა გავრცელდა მთელს მსოფლიოში. მართალიც არის! ერთმა ისტორიკოსმა თქვა: საქართველოს სახურავი რომ დაახურო, ერთი დიდი, უნიკალური მუზეუმი გამოვაო... ამ პანანინა ქვეყნის ერთ ციდა მინაზე, თითქოს, მსოფლიო ცივილიზაციას მოუყრია თავი. იმიტომ, რომ ხალხი გამორჩეული იყო გული ერგოდათ. იბრძოდნენ, თავს იცავდნენ, ვერ ერეოდნენ. არც გარჯა აკლდათ. შრომა იცოდნენ: პური მოჰყავდათ, ღვინოს სწურავდნენ, წყალი, ღვთის წყალობით, ბევრი ჰქონდათ. მომავლის იმედი ჰქონდათ.

დაახლოებით 34 საუკუნის წინათ იასონმა და არგონავტებმა კოლხეთიდან საბერძნეთში გაიტაცეს „ოქროს სანძისი“ და მედეა. „ოქროს სანძისი“ კი სიმბოლურად აღნიშნავს ცოდნას მეტალურგიისა და მეცნიერების მრავალი დარგის შესახებ. ოქროს, ბრინჯაოსა და რკინა-ფოლადის მოპოვება-დამუშავების სამშობლოდ საქართველო აღიარებული. კერძოდ, მის გამოგონებას კოლხურ ტომს ხალიდეებს, იგივე ხალიდეებს მიანერენ, აღსანიშნავია, რომ დღემდე ბერძნები ფოლადს ხალიფს ეძახიან. ამ მხრივ განსაკუთრებით საინტერესოა ცნობილი ევროპელი მეცნიერის რ. ფორბსის ნაშრომები, სადაც თავმოყრილია უცხოელი მეცნიერების შეხედულებანი ზემოთ აღნიშნული უძველესი ქართველური მოდგმის ტომების როლის შესახებ სხვადასხვა ლითონის წარმოების ხელოვნების აღმოჩენა-სრულყოფის საქმეში. სხვათა შორის, ლ. ეიჩისონი არც თვითონ უარყოფს იმას, რომ ლითონთა წარმოების ისტორია ყველაზე საფუძვლიანად რ. ფორბსის ნაშრომებშია დამუშავებული. ამით უნდა აიხსნას ის გარემოება, რომ ლ. ეიჩისონი სპილენძ-ბრინჯაოს მეტალურგიის წარმოშობასთან დაკავშირებით აღძრული ზოგიერთი პრობლემატური საკითხის გადაჭრისას პირველ რიგში რ. ფორბსის გამოკვლევებს ეყრდნობა. არა მარტო სპილენძ-ბრინჯაოს, არამედ სხვა ფერადი და შავი ლითონების წარმოების გზებსა და ხერხებზე რ. ფორბსის მიერ წამოყენებულ თეორიებს იგი ხშირად ყოველგვარი კრიტიკის გარეშე იზიარებს. მაგალითად, იგი სავესებით ეთანხმება რ. ფორბსს იმაში, რომ ვერცხლის მიღების ყველაზე რაციონალური ხერხი (რაც გულისხმობს ვერცხლოვანი ტყვიისაგან ამ ლითონის მიღების ტექნოლოგიას) პირველად ჩაისახა და განხორციელდა ხეების იმპერიაში, პონტოს მკვიდრი მეტალურგი ტომების -- ხალიდეების მიერ.²

საქართველოდან გაიტაცეს ცოდნა მევენახეობისა და მეღვინეობის შესახებაც. ფრანგებიცა და ბრიტანელებიც ერთხმად აღიარებენ საქართველოს

1 ჩვენი ღირსება. წიგნი I -- X. გამომცემლობა „წიგნიერი“. საქართველო. თბილისი, 2011-2017, გვ. 1.

2 კვირკველია გ. უცხოელი მეცნიერები უძველესი ქართველი ტომების მეღვინეობის შესახებ. თბ., 1976, გვ. 3-5

ღვინის სამშობლოდ. მსოფლიოში ველური და კულტურული ვაზის 4000-მდე ჯიშია (უმეტესობა უფარგისია საღვინედ), აქედან 500 მარტო დღევანდელ საქართველოს ტერიტორიაზე ხარობს და 500-მდე საღვინეა. ბერძენმა არგონავტებმა ქართველ ერს მოსტაცეს რკინა-ფოლადის, ღვინისა და პურის საიდუმლო. არადა მსოფლიო დღეს რკინის ერაში ცხოვრობს. ამასთან, ერთადერთი სითხე, რომელიც წირვისას მაცხოვრის სისხლად გადაიქცევა, ღვინოა, ხოლო ერთადერთი საკვები, რომელიც წირვისას ქრისტეს ხორცად გადაიქცევა, პურია. საქართველო და ქართული მინა რომ არა, საინტერესოა, როგორ ეზიარებოდა კაცობრიობა მაცხოვარსა და, შესაბამისად, უკვდავებს? რომ არა რკინა, ვერ მოხდებოდა ვერც მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესი და ვერ შეიქმნებოდა ავტომობილი თუ ცათამბჟენი. რაც შეეხება კოლხ მედეას, სწორედ მან დაუდო სათავე მედიცინას, როგორც მეცნიერებას. სამწუხაროდ, არავის უნდა იმის გახსენება, რომ მედიცინა ქართველი ერის წიაღში იშვა და ამ მეცნიერების კლასიკური ცოდნის საფუძველი ჩვენი მიწიდან გაიტაცეს ბერძენმა.

სტრაბონის ცნობით, ფაზისში დიდი მოცულობით ინარმოებოდა გემთსაშენი მასალა: ხე-ტყე, სელის ტილო, ქერელი, ფისი და ცვილი.

ძვ. წ. V საუკუნის ერთი უცხოური წყაროს თანახმად, აქ თავს იყრიდა სამოც სხვადასხვა ენაზე მოლაპარაკე ხალხი. აქ გადიოდა მსოფლიო მნიშვნელობის დიდი სავაჭრო-სატრანზიტო მაგისტრალი, რომელიც შორეულ ინდოეთიდან მოემართებოდა კასპიის ზღვამდე, ხოლო შემდგომ, ამიერკავასიის ქვეყნებზე გავლით (მდ. მტკვარი -- სურამის უღელტეხილი -- მდ. ყვირილა -- რიონი) აღწევდა შავ ზღვამდე დღევანდელ ფოთთან (ძველი ფაზისი). ამ გზის ცალკეული მონაკვეთები, რომელთაც თავდაპირველად ლოკალური მნიშვნელობა ჰქონდათ, ისახებოდა ჯერ კიდევ წინა ელინისტურ პერიოდში. ელინისტური ხანიდან კი, როდესაც ვაჭრობამ „მსოფლიო“ ხასიათი მიიღო, გაიმართა ერთიანი გზა ფაზისიდან ინდოეთამდე.

აპოლონიოს როდოსელის (ძვ. წ. III საუკუნე) ცნობით, „კოლხებს შენახული აქვთ მამაპაპური ძველი კირბები, წერილსევეები, და იმ კირბებზე ნაჩვენებია გზები ყოველთა ზღვათა და ხმელთა“.

გერმანელი მკვლევარის კარლ რიტერის აზრით, „ეს ფირფიტები იყო პირველდანიყებითი რუკები და შესაძლოა ისინი ჰქონდა ჰეროდოტეს, როცა მან ჩამოთვალა ჩრდილოეთის ხალხების, ბოსფორისა და პონტოს სავაჭრო გზები“. მისივე აზრით -- „კარტოგრაფიული ხელოვნების პატივ-დიდება სრულიადაც არ ეკუთვნის მცირე აზიის ბერძნებს. ეს ფირფიტები ბევრად უფრო ადრე გამოიყენებოდა კოლხ მოგზაურ-ვაჭართა მიერ“.³

3 შოშიტაშვილი თ. ევრაზიის დერეფანი და მომავლის პერსპექტივები. ეკონომიკის აქტუალური საკითხები. შამეცნიერო ნაშრომთა კრებული, VIII გამოცემა. თსუ. თბ; 2000 გვ. 108.

ძნელი წარმოსადგენია, რომ ასეთი რთული ინფორმაციის შეკრება და გადმოცემა კოლხებს ანბანის გარეშე მოეხერხებინათ. ამდენად, ზემოთ თქმული იმაზე მეტყველებს, რომ ჩვენი წინაპრები არა მარტო თავისი დროის მონინავე საზღვაოსნო ცოდნას ფლობდნენ, არამედ საკმაოდ სრულყოფილ სადამწერლო სისტემასაც. ხოლო კოლხთა მაღალი სანაოსნო კულტურა ნათლად ჩანს არგონავტების მითშიც -- არგონავტებს სამი დღის მერე დადევნებულმა კოლხთა ფლოტმა გადაასწრო და შავი ზღვიდან გასასვლელი გადაუკეტა.

მონეტარული სისტემაც საქართველოდან და ქართული სამყაროდან იღებს სათავეს. პირველი ფულადი ნიშანი -- მონეტა ფრიგიის ქვემდებარე ტერიტორიებზეა აღმოჩენილი და ძვ. წ. VII საუკუნეს განეკუთვნება. ფრიგიაში ამ დროს მუშქები ანუ მესხები დომინირებდნენ. ძვ. წ. VI საუკუნით თარიღდება კოლხური თეთრი. თითქმის ერთი საუკუნის შემდეგ გაჩნდა პირველი მონეტა საბერძნეთსა თუ სპარსეთში, რომის იმპერიაში კი ძვ. წ. V საუკუნეში გაცვლის ერთეულად პეკუნია ანუ ცხვარი გამოიყენებოდა.

საინტერესოა, როგორ იარსებებდა თანამედროვე სამყარო რომ არა მონეტარული სისტემა? ალბათ, აზრსა და მოტივაციას დაკარგავდა საქარავნო გზებიც, დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენებიცა და საბანკო სისტემაც. რომ არა ქართველი ერი, მგზავრი ტაქსის მძღოლს მომსახურების საფასურად, ალბათ, ცხვარს გადაუხდიდა და ხურდაში ქათამს აიღებდა...

ერთიანი სახელმწიფოს არსებობა, როგორც ვიცით, უკავშირდება, არა მარტო გერბსა და დროშას, დროშას გორგასლიანს და დროშას დავითიანს, რომელიც, სამწუხაროდ, ისტორიამ არ შემოგვინახა, არამედ უკავშირდება სავაჭრო ერთეულს ანუ ფულს.⁴

თუ რატომ დაკარგა წინაპარმა ეს უპირატესობა, ამის ანალიზი შორს წაგვიყვანს. ერთი მიზეზი იოანე-ზოსიმესეული ლაზარეს (ანუ ჩვენი ენის, ანუ ჩვენი ერის) გადაღლა და ხანგძლივი მიძინება უნდა იყოს.

ყველა მთავრობისათვის უმნიშვნელოვანეს საფიქრალს უნდა წარმოადგენდეს ისეთი პოლიტიკის შემუშავება რომელიც პირდაპირ იქნება მიმართული ქვეყანაში უმწვავესი სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების მოგვარებისაკენ. ხშირად სახელმწიფოს მთავრობებს არ გააჩნიათ მკაფიოდ განსაზღვრული მიზნები და ისინი უბრალოდ გადმოიღებენ ხოლმე პოლიტიკას სხვა ქვეყნებიდან ან ბრმად მისდევნენ საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ შედგენილ გეგმას. აქედან გამომდინარე, უმეტეს

4 შოშიტაშვილი თ. აღავსო ზღვა და ხმელეთი ქველის საქმემან მისმან (დავით აღმაშენებლის ეკონომიკური ხედვა). ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი. თბილისის სასულიერო აკადემია-სემინარიასთან არსებული საღვთისმეტყველო ინსტიტუტი. სპეცურსები „საეკლესიო-სამონასტრო ეკონომიკა“. ქრისტიანობა და ეკონომიკა. სამეცნიერო კონფერენციის მოხსენებათა კრებული. თბ., 2009. გვ. 124

შემთხვევაში, ამგვარად შედგენილი სამოქმედო გეგმა უშედეგოა, არავითარი სარგებელი არ მოაქვს და მხოლოდ დანახარჯებთანაა დაკავშირებული.

დღეისათვის საქართველოს წინაშე უამრავი სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემა დგას, რომელთაგან უმწვავესია სიღარიბე, რაც ფართოდ გავრცელებული უმუშევრობითაა გამოწვეული. სიღარიბე ცხოვრების დონის გაუარესებაა, რაც თავის მხრივ ასოცირდება სამუშაოს შოვნის პრობლემასა და შემოსავლის მყარი და ღირსეული წყაროს არ არსებობასთან.

ხელისუფლების უპასუხისმგებლო და არაკომპეტენტურმა პოლიტიკამ ქვეყანა მიიყვანა უკიდურესად მძიმე მდგომარეობამდე ამ მდგომარეობიდან გამოსვლაზე დამოკიდებულია ჩვენი, როგორც დამოუკიდებელი სახელმწიფოს ყოფნა-არყოფნა. ტერიტორიული მთლიანობა დარღვეულია, უმძიმესი საფინანსო და საბიუჯეტო კრიზისი გადაუჭრელ დილემად იქცა, მოსახლეობის ცხოვრების დონე უკიდურესად დაეცა, ასეულ-ათასობით მოქალაქე სამუშაოს გარეშე დარჩა, მილიონზე მეტი ადამიანი ლუკმა-პურის საშოვნელად სამშობლოს გარეთ იმყოფება, კორუფციამ მოიცვა ცხოვრების ყველა სფერო, ფეხქვეშ გაითელა პიროვნების ღირსება და პატივი, საქართველო რეალურად დგას ეროვნული თვითმყოფადობის დაკარგვის საფრთხის წინაშე.

საქართველო, როგორც ეკონომიკური სუბიექტი, გაერთიანებულია მსოფლიო ეკონომიკაში და მასთან ურთიერთობისას საჭიროა დაიცვას საკუთარი (ეკონომიკური, სოციალური და კომერციული) ინტერესები და გაითვალისწინოს საერთაშორისო გარემო ისე, რომ არ ასცდეს საკუთარი განვითარების სტრატეგიას, რომელშიც უხდება განვითარება.

ამ პრობლემათა მოგვარება ერთიანობაში უნდა განხორციელდეს, რომლისთვისაც, უპირველეს ყოვლისა, აუცილებელია მოხდეს სამართლებრივი ეროვნული სახელმწიფოს ჩამოყალიბება, რომელიც დაეყრდნობა ქვეყნის განვითარების გენერალურ სტრატეგიას, ე. ი. უკვე დროა საქართველომ შექმნას ქვეყნის განვითარების საკუთარი ეკონომიკური მოდელი, რომელიც ეროვნულ ნიადაგზე იქნება მორგებული.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. აბრალავა ა. ეროვნული ეკონომიკა და გლობალიზაცია. თბ., 2005.
2. აბრალავა ა. ეროვნული მეურნეობის უსაფრთხო და მდგრადი განვითარება გლობალიზაციის ეპოქაში ჟურნ. „მაცნე“, №3. 2003.
3. ასათიანი რ. საით მიდის საქართველო? სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების კონცეპტუალური ანალიზი. თბ., 2014.
4. ასათიანი რ. საქართველოს ეკონომიკა. თბ., 2012.
5. კვირკველია გ. უცხოელი მეცნიერები უძველესი ქართველი ტომების მეღვთიონების შესახებ. თბ., 1976.
6. მეტრეველი რ. კავკასიური ცივილიზაცია მსოფლიო გლობალიზაციური პროცესების კონტექსტში. თბ., 2007.
7. შოშიტაშვილი თ. „აბრეშუმის გზის“ ეკონომიკური საფუძვლები. ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, გარდამავალი პერიოდის ეკონომიკური პრიორიტეტები, ეკონომიკის ფაკულტეტის პროფესორ-მასწავლებელთა და ასპირანტთა სამეცნიერო კონფერენცია მიძღვნილი უნივერსიტეტის დაარსების 80 წლისთავისადმი. კონფერენციის მასალები. თსუ. თბ., 1998.
8. შოშიტაშვილი თ. საქართველო საერთაშორისო ეკონომიკურ სივრცეში. საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია. პ. გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტი. პოსტსაბჭოური ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების თეორიული და პრაქტიკული ასპექტები საქართველოს მაგალითზე. აკადემიკოს ა. გუნიას დაბადების 90 წლისთავისადმი მიძღვნილი საქართველოს ეკონომისტთა სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის მასალები. თბ., 2002.
9. შოშიტაშვილი თ. ალავსო ზღვა და ხმელეთი ქვეყნის საქმემან მისმან (დავით აღმაშენებლის ეკონომიკური ხედვა). ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი. თბილისის სასულიერო აკადემია-სემინარიასთან არსებული საღვთისმეტყველო ინსტიტუტი. სპეცკურსები „საეკლესიო-სამონასტრო ეკონომიკა“. ქრისტიანობა და ეკონომიკა. სამეცნიერო კონფერენციის მოხსენებათა კრებული. თბ., 2009.
10. შოშიტაშვილი თ. ევრაზიის დერეფანი და მომავლის პერსპექტივები. ეკონომიკის აქტუალური საკითხები. შამეცნიერო ნაშრომთა კრებული, VIII გამოცემა. თსუ. თბ; 2000 გვ. 108.
11. ჩვენი ღირსებანი. წიგნი I – X. გამოცემლობა „წიგნი ერი“. საქართველო. თბილისი, 2011-2017.